

Sygn. akt I UK 63/05

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Beata Gudowska (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Andrzej Wasilewski (sprawozdawca)

Protokolant Ewa Wolna

w sprawie z odwołania J. K

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o zapłatę składki wraz z odsetkami,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 października 2005 r.,

kasacji ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 16 grudnia 2004 r.,

1. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. z dnia 20 sierpnia 2004 r. w ten sposób, że zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - Oddział w B. z dnia 5 kwietnia 2004 r. i ustala, że J. K podlega obowiązkowemu pracowniczemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu w

okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego od dnia 27 marca 2000 r. do dnia 13 sierpnia 2000 r.;

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - Oddział w B. na rzecz ubezpieczonej kwotę 120 zł (słownie złotych sto dwadzieścia) tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

U z a s a d n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Oddział w B. decyzją z dnia 5 kwietnia 2004 r. stwierdził, że J. K nie podlega obowiązkowemu pracowniczemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu przeliczenia zasiłku macierzyńskiego w okresie od dnia 27 marca 2000 r. do dnia 13 sierpnia 2000 r., natomiast podlega ona w tym okresie obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Następnie, w wyniku odwołania ubezpieczonej, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. wyrokiem z dnia 20 sierpnia 2004 r. oddalił odwołanie wnioskodawczynie od powyższej decyzji organu rentowego. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Okręgowy stwierdził, że: po pierwsze – wnioskodawczynie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 14 sierpnia 2002 r. została zgłoszona do ubezpieczenia społecznego oraz zdrowotnego z tytułu zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy w firmie 'B. D.' Sp. z o.o.; równocześnie w tym okresie wnioskodawczynie prowadziła działalność gospodarczą – biuro rachunkowe, z tytułu której nie podlegała obowiązkowemu ubezpieczeniu, a jedynie zgłosiła się do ubezpieczenia zdrowotnego; po drugie – w okresie od dnia 27 marca 2000 r. do dnia 13 sierpnia 2000 r. wnioskodawczynie pobierała zasiłek macierzyński z tytułu zatrudnienia; po trzecie – w tej sytuacji, spór w przedmiotowej sprawie sprowadzał się do odpowiedzi na pytanie, czy wnioskodawczynie, która korzystała z zasiłku macierzyńskiego z tytułu zatrudnienia, prowadząc w tym samym czasie pozarolniczą działalność gospodarczą, podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego, czy też z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej; po czwarte – Sąd Okręgowy na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1, pkt 5 i

pkt 19, art. 9 ust. 6, art. 13 pkt 1 i pkt 13 oraz art. 16 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) uznał, że jeżeli osoba pobierająca zasiłek macierzyński posiada inny tytuł (poza stosunkiem pracy) rodzący obowiązek ubezpieczeń społecznych, to w związku z tym nie podlega ona obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego, natomiast podlega obowiązkowym ubezpieczeniom z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej (art. 9 ust. 6 tej ustawy), bowiem zasada z art. 16 ust. 8 tej ustawy zostaje ograniczona, ponieważ budżet państwa nie finansuje składek na ubezpieczenie społeczne osoby pobierającej zasiłek macierzyński i jednocześnie prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą.

Z kolei, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 16 grudnia 2004 r. oddalił apelację wnioskodawczynie od powyższego wyroku Sądu Okręgowego – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. z dnia 20 sierpnia 2004 r., a w uzasadnieniu tego wyroku Sąd Apelacyjny – dzieląc ustalenia dokonane w sprawie oraz pogląd prawny wyrażony w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku – stwierdził w szczególności, że: po pierwsze – „Od 1 stycznia 1999 r., tj. od wejścia w życie przepisów ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, obowiązuje obowiązkowe ubezpieczenie dla osób prowadzących działalność gospodarczą, za wyjątkiem ubezpieczenia chorobowego, które dla tej kategorii osób jest ubezpieczeniem dobrowolnym”, przy czym „za osobę prowadzącą działalność gospodarczą uważa się osobę prowadzącą taką działalność na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych”; po drugie – „Bezspornie wnioskodawczynie prowadziła w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego działalność gospodarczą. I ta okoliczność ma w niniejszej sprawie decydujące znaczenie. (...) uznać należy, że wnioskodawczynie w spornym okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego należała do osób wymienionych w art. 16 ust. 1 pkt 19”, przy czym art. 9 powołanej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dotyczy właśnie tej kategorii osób i ma pierwszeństwo przed przepisem art. 16 ust. 8 tej ustawy, bowiem „osoby pobierające zasiłki macierzyńskie mają prawo do składek na fundusz emerytalny i rentowy wypłacanych na ich konto przez ZUS, a finansowanych przez budżet

państwa. Warunkiem opłacania tych składek jest jednak oprócz zgłoszenia się tych osób do ZUS – nieposiadanie innego tytułu do ubezpieczenia społecznego.”

W kasacji od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 16 grudnia 2004 r. pełnomocnik wnioskodawczynie zarzuciła: po pierwsze – „błędną wykładnię i zastosowanie przepisów art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 9 ust. 1, ust. 2 i ust. 6, art. 16 ust. 1 i ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych”, podnosząc w uzasadnieniu kasacji, że „nie istnieje żadna podstawa prawna nakładająca na pracownicę pobierającą zasiłek macierzyński i prowadzącą jednocześnie działalność gospodarczą obowiązek opłacania składek z tytułu prowadzenia działalności”; po drugie – „naruszenie przepisów Konstytucji RP – art. 32 i art. 67 poprzez nierówne traktowanie odwołującej w zakresie obowiązku płacenia składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z innymi osobami i niezapewnienie zabezpieczenia społecznego w okresie urlopu macierzyńskiego odwołującej”; po trzecie – „naruszenie przepisów postępowania – niewyjaśnienie wszystkich okoliczności w sprawie, a szczególnie pominięcie faktu, że gdyby odwołująca dokonała w terminie zgłoszenia dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, nabyłaby prawo do zasiłku macierzyńskiego również z tego tytułu, a ZUS takiego prawa pozbawił odwołującą.” Równocześnie, pełnomocnik wnioskodawczynie wskazała, że okolicznością uzasadniającą przyjęcie kasacji do rozpoznania jest: po pierwsze – naruszenie przez Sąd Apelacyjny przepisów art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 9 ust. 1, ust. 2 i ust. 6, art. 16 ust. 1 i ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych „przez błędną ich wykładnię i zastosowanie w sprawie, tj. uznanie, że jeżeli osoba pobierająca zasiłek macierzyński posiada inny tytuł (poza stosunkiem pracy własną działalność gospodarczą) rodzący obowiązek ubezpieczeń społecznych, to w związku z tym nie podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego”; po drugie – ponadto, „interpretacja powyższych przepisów budzi poważne wątpliwości i narusza prawa konstytucyjne odwołującej – równość obywateli wobec prawa, w tym prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego osób prowadzących działalność gospodarczą z innymi osobami.” W konsekwencji, w kasacji sformułowany został wniosek o „zmianę zaskarżonego wyroku i uchylenie decyzji ZUS, zasądzenie

kosztów sądowych wywołanych kasacją, w tych kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych”, ewentualnie „uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu (...) do ponownego rozpoznania z uwzględnieniem kosztów postępowania wywołanych kasacją, w tym zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego od organu rentowego na rzecz odwołującej.”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z określonych przepisami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych zasadami podlegania ubezpieczeniom społecznym, w tym także zasad, trybu i terminów opłacania składek na ubezpieczenia społeczne (art. 2 ust. 1 pkt 1 oraz pkt 3 lit. d tej ustawy), obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są między innymi pracownikami (art. 6 ust. 1 pkt 1 tej ustawy), osobami prowadzącymi pozaroliczną działalność (art. 6 ust. 1 pkt 5 tej ustawy) lub osobami przebywającymi na urloпах wychowawczych lub pobierającymi zasiłek macierzyński (art. 6 ust. 1 pkt 19 tej ustawy). Z kolei, art. 9 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stanowi, że osoby, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 tej ustawy, czyli osoby będące pracownikami, które jednocześnie spełniają warunki objęcia ich obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi z innych tytułów, są obejmowane tylko z tytułu stosunku pracy – co nie wyklucza, że „mogą one dobrowolnie, na swój wniosek, być objęte ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi również z innych tytułów” (art. 9 ust. 1 zdanie ostatnie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Równocześnie, stosownie do dyspozycji art. 16 ust. 8 w związku z art. 16 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracowników przebywających na urloпах wychowawczych lub pobierających zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego finansuje w całości budżet państwa za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W tej sytuacji, zgodnie z regułami wykładni systemowej, należy stwierdzić, że dyspozycja art. 9 ust. 6 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 19 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, wedle której osoby przebywające na urloпах macierzyńskich lub pobierające zasiłek macierzyński

podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu, „jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych”, nie dotyczy tych osób, które będąc pracownikami, prowadzącymi jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą, objęte zostały (zgodnie z dyspozycją art. 9 ust. 1 tej ustawy) wyłącznie obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym z tytułu stosunku pracy, a następnie w ramach tego ubezpieczenia skorzystały z prawa do zasiłku macierzyńskiego.; jak bowiem trafnie stwierdził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 stycznia 2005 r. (II UK 128/04 – OSNP z 2005 r. nr 15 poz. 233): „Korzystanie z urlopów macierzyńskiego i wychowawczego w okresie pozostawania w stosunku pracy nie aktualizuje obowiązku pracownika ubezpieczenia z tytułu jednoczesnego prowadzenia w tych okresach pozarolniczej działalności gospodarczej (art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 9 ust. 6).”

W rozpoznawanej sprawie jest poza sporem, że ubezpieczona – J. K. zgłoszona została do obowiązkowego pracowniczego ubezpieczenia emerytalnego i rentowego z tytułu stosunku pracy w firmie ‘B.D.’ Sp z o.o., natomiast nie skorzystała ona z możliwości dobrowolnego (‘na swój wniosek’) ubezpieczenia emerytalnego i rentowego z tytułu prowadzonej równocześnie pozarolniczej działalności gospodarczej – biura rachunkowego. W tej sytuacji, skoro w okresie pobierania przez ubezpieczoną z zasiłku macierzyńskiego, a więc w okresie od dnia 27 marca 2000 r. do dnia 13 sierpnia 2000 r., podlegała ona wyłącznie obowiązkowemu ubezpieczeniu pracowniczemu i z tego tytułu korzystała z prawa do zasiłku macierzyńskiego, natomiast nie posiadała prawa do zasiłku macierzyńskiego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, trafny okazał się zarzut kasacji, że rozstrzygnięcie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego oparte zostało na błędnej wykładni przepisów art. 9 ust. 1 i ust. 6 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1 i pkt 5 oraz art. 16 ust. 1 pkt 1 i ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹⁵ k.p.c. w związku z art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98) orzekł jak w sentencji, zasądzając równocześnie od

Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Oddziału w B. na rzecz ubezpieczonej kwotę 120,- zł (słownie złotych: sto dwadzieścia) tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym (§ 12 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu – Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

/tp/

Teza:

- jak w wyroku SN z dnia 18 stycznia 2005 r., II UK 128/04 – OSNP
2005/15/233 -